

Hrvati u Argentini

Dolaskom hrvatske državotvorne emigracije nakon Drugog svjetskog rata u Argentinu, Buenos Aires je postao središtem kulturnog rada ne samo argentinskih Hrvata, nego dugo godina i cjelokupne hrvatske emigracije. Argentina se nalazi na jugu američkog kontinenta. Po veličini je deveta zemlja na svijetu. Obuhvaća površinu od 2.778.417 četvornih kilometara. Broji oko 33 milijuna stanovnika.

Na području gdje se danas nalazi Argentina su vladali Španjolci sve do godine 1810. kada je ovdašnje pučanstvo odlučilo uspostaviti vlastitu državu. Dana 25. svibnja 1810. izvršen je ustanak, a 9. srpnja 1816. je proglašena neovisnost. Državno uređenje je republikansko i federalno. Zemlja je podijeljena na glavni grad i na 23 pokrajine. Sloboda vjere je zajamčena ustavom: 95 posto pučanstva čine katolici.

U kulturnom pogledu Argentina stoji na prvom mjestu u Latinskoj Americi. U Argentini ima više od 57.000 škola koje pohađa 11 milijuna učenika. Osim 27 državnih i 5 provincijskih sveučilišta djeluje i oko 30 privatnih od kojih 13 pripada Katoličkoj crkvi.

Argentina je zemlja useljenika. Najviše ljudi doselilo je iz Španjolske, Italije, Poljske, Njemačke, Rusije. Računa se da je godine 1939. u Argentini živjelo oko 150.000 Hrvata i njihovih potomaka. Najviša točka u Argentini je vrh Aconcagua (6.959 m) u gorskom spletu Cordillera de los Andes, glavni grad je Buenos Aires a službeni jezik španjolski.

Prvi hrvatski tragovi

Dolazak Hrvata u Argentinu možemo podijeliti na tri povijesna razdoblja. Prvo razdoblje traje od sredine 18. stoljeća, kada su Hrvati počeli pojedinačno dolaziti na ovo područje, još prije proglašenja argentinske nezavisnosti, do Prvog svjetskog rata. Drugo razdoblje traje od Prvog do Drugog svjetskog rata, a treće od završetka Drugog svjetskog rata do danas. Prvo i drugo razdoblje činila je ponajprije ekonomska emigracija, a treće politička državotvorna emigracija.

Prve povijesne podatke imamo za hrvatskog isusovca Nikolu Plantića, rođenoga u Zagrebu godine

1720., koji je na područje današnje Argentine stigao 1748. Uz ostalo, bio je profesor logike na Isusovačkom sveučilištu u Cordobi, gradu 700 kilometara udaljenom od Buenos Airesa, a prije izгона isusovaca iz Južne Amerike, godine 1768., bio je neko vrijeme rektor Colegia Nacional u Buenos Airesu, najelitnije argentinske gimnazije.

Razdoblje do 1945. godine

Od Hrvata u Argentini posebno su se istakli Jakov Buratović, braća Nikola i Miho Mihanović, Ivan Vučetić, Ivan Benigar i Ivan Jagšić.

Jakov (Santiago) Buratović rodio se 1846. u Vrbanju na otoku Hvaru. Vrlo mlad je otišao u Egipat na gradnju Sueskog kanala. Odlazi u Argentinu i dobiva posao u inženjerskoj kompaniji argentinske vojske koja je postavljala telegrafske linije. Godine 1876. biva imenovan čelnim čovjekom za izgradnju argentinskog telegrafa. Radio je na izgradnji željeznica, a sudjelovao je i u borbama oko osvajanja argentinskog juga, čime je ušao u argentinsku povijest. Umro je 1909. godine i pokopan u Buenos Airesu. Jedno mjesto nedaleko grada Bahia Blanca nosi njegovo ime: Mayor Buratovich.

Nikola Mihanović je rođen u mjestu Doli kod Dubrovnika 1848. U Argentini je počeo barkom prevoziti putnike od prekooceanskih brodova do obale. S vremenom osniva parobrodarsko društvo pod svojim imenom "Nicolas Mihanovich" a godine 1909. vlasnik je 350 manjih i većih brodova. Godine 1918. njegova flota zapošljava pet tisuća ljudi, od kojih su velika većina Hrvati. Nikola Mihanović je u argentinsku povijest ušao kao osnivač argentinske trgovačke flote. Umro je 1929. u 81. godini života.

Nikolin brat Miho, rođen 1862., došao je u Argentinu na bratov poziv 1874. Godine 1889. osniva vlastito parobrodarsko društvo pod nazivom "La Sud Atlantica". Njegova tvrtka je 1907. sagradila luku u Carmen de Patagones, pospješivši tako razvitak argentinskog juga. Kao hrvatski rodoljub Miho je obilno pomagao razne radničke organizacije u Hrvatskoj a u svojim rodnim Dolima dao je sagraditi Dom kulture. Umro je godine 1938.

Ivan Vučetić je rođen na otoku Hvaru 1858., a u Argentinu je došao 1884. Zaposlio se u policiji u glavnom gradu provincije Buenos Aires, La Plata. Zaslužan za izum daktiloskopije, koja se i danas upotrebljava za identifikaciju osoba. Postao je član Francuske akademije i Antropološkog instituta u Parizu. Napisao je dvije knjige o daktiloskopiji. Policijska škola u gradu La Plata danas nosi njegovo ime "Juan Vucetich". Ovaj hrvatski sin, dobrotvor čovječanstva, umro je u Argentini 1925. godine.

Ivan Benigar se rodio u Zagrebu 23. prosinca 1883. Studirao je u Grazu i Pragu te završio studije kao civilni inženjer. Godine 1908. dolazi u Buenos Aires te odlazi na jug Patagonije gdje do konca života živi među Indijancima Mapuches odn. Araucanos. Bio je izvanredni poznavatelj Indijanaca ovog dijela južnoameričkog kontinenta, njihove kulture, običaja i jezika. Godine 1910. oženio se unukom indijanskog poglavice Catriel, Eufemiom Scheypuquin, s kojom je imao jedanaestero djece.

Šest godina nakon smrti prve supruge ponovno se ženi s Rosariom Pena, koja je također bila Indijanka Mapuche. S njom je imao četvero djece. Umro je u mjestu Poi Pucon u provinciji Neuquen 14. siječnja 1950. Benigar je bio čovjek znanosti, antropolog, filolog, povjesničar, filozof, istraživač i

humanist. Govorio je 15 jezika. Napisao je rječnik jezika Mapuche Indijanaca i nekoliko knjiga. Svojim radovima i istraživanjima zadužio je znanost Latinske Amerike. Od 1924. bio je član Vijeća američke povijesti i numizmatike. Danas je to Povijesna akademija u Buenos Airesu. Nije stoga čudo da je Ivan Benigar nazvan "bijelim poglavicom Mapuche Indijanaca".

Prof. ing. Ivan Jagšić je gradišćanski Hrvat. Rođen je 28. travnja 1886. u Uzlopu. U Zürichu je studirao kartografiju, topografiju i geodeziju. Potom dolazi u Argentinu i u gradu Cordobi postaje sveučilišni profesor za geodeziju, kartografiju, topografiju, meteorologiju i astronomiju. Jagšić je u Cordobi osnovao vojnu avijatičarsku školu, čiji je bio direktor i profesor do svoje smrti. Pisac je brojnih znanstvenih knjiga iz svoje struke. Oceanografski institut za Južnu Ameriku u Brazilu nosi njegovo ime. U drugoj polovici svoga života posvetio se proučavanju fizikalne meteorologije, zbog čega su ga nazivali "znanstvenim obnoviteljem i preporoditeljem meteoroloških nauka". Bio je član mnogih znanstvenih ustanova Argentine, Urugvaja i SAD. Umro je u gradu Gualeguayu 2. travnja 1956., a pokopan je u Buenos Airesu na obiteljskom groblju La Recoleta.

Od starijih hrvatskih doseljenika u Argentinu i njihovih potomaka spominjemo još neka prezimena koja su se istakli u životu Argentine. Ivanišević je bio ministar prosvjete u vladi generala Perona; Argentinci pamte povjesničare Busanicha i Bucicha, filozofa Šepića, oceanografa Kraljevića, zatim admirala argentinske mornarice Supicicha te Serafina Livačića, pisca, novinara, povjesničara i tajnika bivšeg argentinskog predsjednika Bartolomea Mitrea.

Josip A. Kraljić bio je urednik "Jeke", hrvatskog iseljeničkog koledara za 1910. koji je bio posvećen stogodišnjici oslobođenja i nezavisnosti Republike Argentine. Ova je knjiga tiskana na hrvatskom jeziku u tiskarnici Materinske riječi, a u njoj nalazimo i oglase "Prve hrvatske štedionice – Zagreb" te "Hinca Franca sinova – Zagreb".

Za useljavanje Hrvata iza Drugog svjetskog rata najzaslužniji je fra. Blaž Štefanić koji je došao u Argentinu kao misionar za Hrvate godine 1939. Na poticaj iz Rima počeo je djelovati na spašavanju hrvatskih izbjeglica iz Austrije, Njemačke i Italije početkom 1946. Uputio je predsjedniku Argentine generalu Juanu Domingu Peronu četiri memoranduma u kojima moli da se dopusti masovno useljavanje Hrvata u Argentinu. General Peron odobrio je ulazak 35.000 Hrvata.

Od novijih doseljenika Hrvati su Argentinu dali dva akademika: inženjera agronomije Josipa Crnka u gradu Mendosi i prof. dr. Zlatka Tanodija, povjesničara i paleografa koji je osnovao prvu arhivističku školu u Argentinu u gradu Cordobi u sklopu tamošnjeg sveučilišta.

Inženjer šumarstva dr. Josip Balen sa suradnicima, Hrvatima ing. Jurom Petrakom, Lukom Podujem i Kazimirom Uhrinom osnovao je prvi argentinski šumarski fakultet u gradu Santiago del Estero, na sjeveru Argentine.

Kao inženjeri šumarstva su se istakli Ivica Frković, Ivan Asancaic, braća Maks i Slavko Hranilović, a kao inženjeri agronomije Nenad Plivelić, Ante Stilinović i Marcel Bakarčić.

Kao zanimljivost navodimo da je ekipa na čelu sa šumarskim inženjerom i bivšim hrvatskim ministrom Ivicom Frkovićem vršila topografska istraživanja na jugu Argentine u pokrajini Neuquen uz argentinsko-čileansku granicu i otkrila dotad neotkrivene rijeke, vodopade i jezera i dala im hrvatska imena, što je kasnije uvedeno u službene zemljovidne karte Ministarstva poljodjelstva i stočarstva. Tako u Argentini teku rijeke Korana, Kupa, Cetina, Bosut, Una (pritoci rijeke Chany), zatim Bosna, Lika, Mura, Sava, Drava, Drina (pritoci rijeke Relem). Tu su i vodopadi Budak i Mime (Rosandić) te jezera Jasna i Mirna, koja su dobila ime po kćerkama ing. Frkovića koje su izgubile život kada su se 1945. povlačile iz Hrvatske.

Kao sveučilišni profesori u svojim strukama su se istakli: prof. ing. Ivan Jagšić, ing. Slavko Hranilović, ing. Petar Marčelić, ing. Tomislav Kopšić, koji je za svoj rad dobio najviše priznanje Italije, prof. Mirko Eterović, prof. Nikola Matijević, prof. Zdravko Ducmelić, prof. Maja Lukač-Stier i ing. agronomije Ante Turica.

Ing. Jure Devčić se istakao kao istraživač u Centru agronomskih znanosti u Castelar (Buenos Aires). Bio je član raznih argentinskih i južnoameričkih društava genetike.

Ing. Stjepan Horvat, bivši rektor Zagrebačkog Sveučilišta, istakao se svojim radom u Vojnom geografskom institutu u Buenos Airesu; pisac je više knjiga na španjolskom, njemačkom i hrvatskom jeziku a njegov rad je cijenjen i izvan granica Argentine, u SAD-u i Europi. Republika Hrvatska je postavljanjem slike rektora Horvata u zgradi Zagrebačkog sveučilišta rehabilitirala ovog vrijednog znanstvenog radnika i uzornog hrvatskog rodoljuba.

Od hrvatskih liječnika spominjemo dr. Matea Jeličića, dr. Balda Dukića, dr. Milivoja Marušića, dr. Milana i dr. Vanju Babić, dr. Lava Lutilskog, dr. Pavla Horvata, dr. Marka Konkurata, dr. Antu Stiera, dr. Franju Puškovića. Bolnica u gradu Lamarque u provinciji Rio Negro nosi ime dr. Jure Reboka koji je živio i radio u tom gradu.

Prof. Ante Vitaić-Jakasa je više puta zastupao Republiku Argentinu u Međunarodnoj organizaciji rada te postao stalnim članom predsjedništva ove svjetske organizacije sa sjedištem u Ženevi, primivši mnoga odlikovanja za svoj predani rad. Njegova misteriozna smrt, koja ni do danas nije razjašnjena, zavila je u crno njegovu obitelj i hrvatsku zajednicu u Argentini.

Prof. Maja Lukač-Stier, rođena u Buenos Airesu od hrvatskih roditelja, profesorica je antropološke filozofije na katoličkom Sveučilištu Santa Maria de los Buenos Aires. Godine 1995. postala je članicom Papinske akademije sv. Tome Akvinskog. Ona je prva Hrvatica i treća žena koja je postala članicom ove prestižne akademije osnovane 1879.

Od hrvatskih poslovnih ljudi istakli su se: Ivo Rojnica, Josip St Ormer, Miro Kovačić, dr. Radovan Latković, Anđelko Jurun, Mario Markulin, braća Rasić, braca Dumandžić, Krešo Bijelić, Krešo Španje, Marko Janton, Davor Grebenar, Darko Pollich, Jure Lužatović, Milan Prpić i drugi. Postoji znatan broj priznatih hrvatskih stručnjaka koji obnašaju visoke funkcije u velikim argentinskim poduzećima.

U Argentini su djelovali i izlagali svoje radove slikari: Gustav Likan, Joža Kljaković, Žarko Šimat, Josip Crnobori, Zdravko Ducmelić i Zvonko Katalenić. U nekoliko argentinskih gradova postavljeni su spomenici koje je izradio hrvatski književnik, slikar i kipar Ilija Jurić. Spominjemo njegov spomenik posvećen radniku Patagonije u Comodoro Rivadaviji i njegovu bistu argentinskog pučkog pjesnika Josea Hernandeza. Radovi poznatog keramičara Šime Pelicarića nagrađivani su u Argentini, Čileu, Peruu, Francuskoj i SAD-u.

Društveni život, vodeće hrvatske udruge i ustanove

Dolaskom hrvatske državotvorne emigracije nakon Drugog svjetskog rata u Argentinu, Buenos Aires je postao središtem kulturnog rada ne samo argentinskih Hrvata, nego dugo godina i cjelokupne hrvatske emigracije.

Godine 1947. osnovan je hrvatski pjevački zbor "Jadran", koji i danas nastupa po crkvama, javnim dvoranama i radio stanicama. Ovaj zbor smatra se nastavkom "Pjevačkog zbora Hrvata izbjeglica logora Fermo" u Italiji.

Hrvatski domovi postoje u mnogim hrvatskim gradovima (Buenos Aires, Dock Sud, San Justo, Cordoba, Rosario, Arequito, Villa Mugueta, Venado Tuerto, Villa Canas, Chanar Ladeado, Pergamino, Arroyo Dulce, Chacabuco, Parana, Roque Saenz Pena, La Carlota, Puerto Iguazu, Corrientes, Salta, San Juan, Mendoza, Bariloche, Mar del Plata, Laprida, Tornquist, Bahia Blanca, Tandil, Comodoro Rivadavia, Trelew, Puerto Madryn i Ushuaia).

U desetak argentinskih gradova postoje ulice "Croacia" (Hrvatska), a odnedavno i "Hrvatski trg" u Buenos Airesu.

Prvi hrvatski svećenik nakon isusovca Plantića u 18. stoljeću, otac Leonard Rusković, stigao je u Argentinu 1929. godine. Nakon Drugog svjetskog rata u Argentinu dolazi četrdesetak hrvatskih izbjeglih svećenika. Zaslugom fra Line Pedišića i njegovog pomoćnika fra Marijana Zlovečere u Buenos Airesu je podignuto Hrvatsko vjersko središte "Sv. Nikola Tavelić", mjesto vjerskog okupljanja i centar svekolike djelatnosti Hrvata u Argentini. Fra Lino Pedišić bio je delegat hrvatskih misionara i glavni tajnik Argentinske katoličke komisije za izbjeglice. Dugi niz godinu tu hrvatsku župu vodio je fra Ilija Kozina kojeg je naslijedio fra Ivan Gavran. Hrvatsku župu "Sv. Leopold Mandić" u gradu San Justo osnovao je fra Josip Peranić.

U Argentini djeluju i hrvatske časne sestre: od 1934. zagrebačke Sestre Milosrdnice, a od 1946. i "Kćeri Milosrđa" iz Blata na Korčuli. I jedne i druge rade na području školstva i bolničke njege. Sestre Milosrdnice na Dock Sudu u predgrađu Buenos Airesa vode Zavod "Krista Kralja". "Kćeri Milosrđa" vode brigu o hrvatskom staračkom domu u mjestu Cortines, sedamdeset kilometara od Buenos Airesa.

Hrvatski franjevci vode školu "Kardinal Stepinac" u gradu Hurlinghamu. Nadbiskup grada Mercedes postao je 1997. mons. Milan Ognjenović, sin majke Hrvatice i oca Crnogorca. Nadbiskup grada Parana (provincija Entre Rios) je mons. Stanislav Karlić, sin hrvatskih roditelja. U Argentini ima oko 60 katoličkih biskupa, a krajem 1996. Hrvat mons. Karlić izabran je za predsjednika Argentinske

biskupske konferencije.

Među Hrvatima u Argentini razvio se snažan društveni, kulturni, gospodarski i sportski život. Osnovano je više od 50 društava i ustanova. Spomenut ćemo samo neke od njih.

“Hrvatski domobran” osnovan je u Buenos Airesu 12. lipnja 1931, a već 1932. “Hrvatski domobran” je imao 1984 članova. Godine 1933. ta je organizacija organizirala “Hrvatsko narodno glasanje u Južnoj Americi za slobodu i nezavisnost Hrvatske” u kojem je sudjelovalo oko 50.000 Hrvata.

Godine 1956. osnovan je u Buenos Airesu “Hrvatsko-argentinski kulturni klub”. Klub su osnovali hrvatski politički emigranti u želji da se othrvaju asimilaciji, očuvaju jezik, kulturu, tradiciju i sve ostalo što čini hrvatski nacionalni identitet. Predsjednici kluba bili su dr. Milan Prpić, dr. Ferdo Bošnjaković, prof. Tonko Gazzari, dr. Radovan Latković, dr. Ivo Gaj, ing. Ante Turica, mr. Franjo Blažević (kasnije hrvatski veleposlanik u Čileu), dr. Pavao Horvat i ing. Josip Puches.

Također valja istaknuti rodoljubno djelovanje “Hrvatske domobranske mladeži”, “Ujedinjene hrvatske mladeži”, “Društva hrvatskih katoličkih sveučilištaraca i srednjoškolaca” te “Saveza hrvatske ujedinjene mladeži svijeta” (SHUMS) u Argentini.

Hrvatske dopunske škole djeluju u vjerskim središtima “Sv. Nikola Tavelić” i “Sv. Leopold Mandić” kao i na Dock Sudu (predgrađe Buenos Airesa). Hrvatski Caritas “Kardinal Stepinac” osnovan je zahvaljujući dušobrižniku franjevcu Lini Pedišiću. Kad je izvršena agresija na domovinu, HC “Kardinal Stepinac” odazvao se pozivu domovinskoga Caritasa Hrvatske biskupske konferencije i hrvatske Vlade, slanjem novca, hrane, lijekova i ambulantskih kola.

U Argentini je djelovalo ili još uvijek djeluje mnoštvo društava i organizacija: “Argentinsko-hrvatsko društvo profesionalaca i poduzetnika”, “Društvo hrvatskih katoličkih intelektualaca”, “Društvo hrvatskih katoličkih žena – Dock Sud”, “Društvo Hrvatski rodoljub”, Društvo “kralj Tomislav” u gradu Parana, “Hrvatska demokratska zajednica” (HDZ), “Hrvatska republikanska zajednica” (HRZ), “Hrvatska seljačka stranka” (HSS), “Hrvatska državotvorna stranka”, “Hrvatski demokratski odbor”, “Hrvatski narodni odbor”, “Hrvatski narodni otpor”, “Hrvatski domobran” (više ogranaka), “Hrvatska katolička zajednica”, “Hrvatska zadruga”, “Hrvatski oslobodilački pokret” (HOP), hrvatski nogometni klubovi “Croacia” i “Croatia”, hrvatske plesne skupine “Proljeće”, “Zrinski” i “Kolo” u Buenos Airesu i “Pupoljak” u Rosariju, hrvatski tamburaški zborovi “Bosna”, “Zrinski” i “Velebit” u Buenos Airesu i “Zagreb” u Rosariju, zabavni orkestar “Ciciban”, “Hrvatsko kuglačko društvo Croacia”, “Hrvatsko kulturno društvo uzajamne pomoći, Dock Sud”, “Hrvatsko kulturno i prosvjetno društvo dr. Antun i Stjepan Radić”, “Hrvatsko-latinoamerički kulturni institut”, “Hrvatsko narodno vijeće”, “Hrvatsko republikansko književno i znanstveno društvo”, Hrvatsko kulturno i prosvjetno društvo “Kaj”, “Irena Javor”, “Hrvatsko kulturno središte”, “Argentinsko-hrvatska trgovačka i industrijska komora” te “Hrvatski svjetski kongres u Argentini”.

Hrvatski doprinosi životu Argentine

Svakako treba istaknuti činjenicu da su argentinske vlasti priznale Republiku Hrvatsku već 16. siječnja 1992., među prvim državama Južne Amerike – odmah nakon zemalja Europske unije – što je nesumnjivo dobar početak buduće prijateljske suradnje na svim poljima između Republike Hrvatske i

Republike Argentine.

Hrvati u Argentini su uvijek bili lojalni građani svoje druge domovine. To su dokazali i za vrijeme rata protiv Engleske na Malvinskim otocima godine 1982. u kojem su sudjelovali i mnogi sinovi Hrvata, od kojih su neki dali i svoje živote i tako svojom krvlju zapečatili zauvijek tu svoju zajedničku sudbinu, kao najveći doprinos kojeg je hrvatski narod uopće mogao dati Republici Argentini.

Hrvatske publikacije

Počeci hrvatske izdavačke djelatnosti u Argentini pojavljuju se između dva svjetska rata, u dijelu hrvatskih useljenika svjesnih svog narodnog identiteta. U lipnju 1931., prigodom posjeta dr. Branka Jelića Argentini, osnovano je društvo "Hrvatski domobran" koje je odmah pokrenulo svoje istoimeno glasilo. Tjednik "Hrvatski domobran" izlazio je trinaest godina, do kraja Drugog svjetskog rata. Zastupao je hrvatska državopravna stanovišta, a naklada od 4.000 primjeraka svjedoči o njegovom utjecaju među Hrvatima Argentine.

Nakon Drugog svjetskog rata, dolaskom velike skupine hrvatskih političkih emigranata, otvara se razdoblje živog političkog i kulturnog djelovanja u Argentini, napose u Buenos Airesu, koje je obilježeno značajnom izdavačkom djelatnošću.

Prve novine poslijeratne hrvatske emigracije, polumjesečnik "Hrvatska" pokreću u Buenos Airesu godine 1947. prof. Vinko Nikolić i dr. Frane Nevistić. Sredinom 1950. napuštaju uredništvo. "Hrvatska" nastavlja pod uredničkom palicom Kamila Krvarića i postaje glasilo hrvatskog oslobodilačkog pokreta. Prestaje izlaziti krajem 1986.

Nakon rascjepa u HOP-u, grana koju predvodi dr. Vjekoslav Vrančić pokreće glasilo "Hrvatski narod". Prvi urednik bio je Stjepan Barbarić, a list je prestao izlaziti krajem 1985. Novine "Glas sv. Antuna" pokrenute su 1947. Političko značenje listu daje glavni urednik Ivo Lendić, te se te novine ističu izvanstranačkom, katoličkom i antikomunističkom orijentacijom. Tijekom osam godina redovitog izlaženja vršile su pozitivni utjecaj na novu hrvatsku emigraciju.

Među desetak novina koje su pokrenuli hrvatski politički emigranti u Argentini treba spomenuti i "Slobodnu riječ", hrvatski mjesečnik za suvremena politička, gospodarska i kulturno-socijalna pitanja, koji je izlazio u Buenos Airesu neprekinuto 33 godina, od 1956. do 1989. Pokretač, vlasnik i urednik bio je novinar Vlaho Raić, a od 1970. Vlaho Buško. Novine su bili nestranačke, orijentirane informiranju i promicanju općih hrvatskih interesa, s izraženom naklonošću prema HSS-u. Godine 1990. Mirko Hasenay, Davor Stier i Jasminka Fiolić pokrenuli su bilten pod imenom "Tjednik, informativne novine", koji je prestao izlaziti u listopadu 1997. U prosincu 1997. Mirko Hasenay pokreće mjesečni bilten "30 dana". Kad govorimo o periodici, posebno mjesto zauzimaju četiri revije koje nadilaze okvir emigrantskog tiska i projiciraju se u hrvatsku budućnost.

"Hrvatska revija", prva od spomenute četiri publikacije, pojavila se u Buenos Airesu kao "kulturno-književni tromjesečnik" u ožujku 1951. Pokretači i urednici bili su Antun Bonifačić i Vinko Nikolić.

Godine 1955. Antun Bonifačić napušta uredništvo a Vinko Nikolić ostaje na čelu HR sve do svoje smrti 12. srpnja 1997.

Vinko Nikolić je predao Hrvatskoj 160 svezaka Revije koji svjedoče o herojskoj borbi hrvatskoga naroda za slobodu i državnu nezavisnost kroz tragičnih četrdeset godina hrvatske povijesti. "Hrvatska Revija" pod Nikolićevim uredništvom nastavlja izlaziti u Zagrebu; 1997. godine izlazi 186. svezak, zadnji koji je uredio Vinko Nikolić.

Pola godine nakon pojave "Hrvatske Revije", u listopadu 1951., u Buenos Airesu pokrenut je drugi tromjesečni časopis "Republika Hrvatska", službeno glasilo Hrvatske republikanske stranke koju je početkom iste godine osnovao prof. Ivan Orsanić, prvi predsjednik stranke i ujedno prvi urednik časopisa, službenog glasila HRS-a. Stranka je utemeljena na načelima Ante Starčevića, u službi obnove i izgradnju "nezavisne, cjelokupne, slobodarske i socijalno pravedne hrvatske države".

Nakon prof. Ivana Orsanića koji je preminuo 1968., uredništvo su preuzeli prof. Ante Orsanić, Viktor Kos, Mladen Petrić, Marko Sinovčić, dr. Ivo Korski i Kazimir Katalinić. Časopis se odlikuje redovitim tromjesečnim izlaženjem, pa je u razdoblju od 1951. do 1997. izdano 197 brojeva na približno 12.000 stranica.

Nakon oslobođenja Hrvatske, uredništvo "Republike Hrvatske" odlučilo je nastaviti rad u domovini. Pokrovitelj časopisa, HRS, mijenja ime na osnivačkoj skupštini održanoj 15. lipnja 1991. u "Hrvatsku republikansku zajednicu" (HRZ), registriranu kao stranku u Republici Hrvatskoj. Novi glavni i odgovorni urednik postaje Mario Ostojić.

U ožujku 1953. Marko Sinovčić pokreće časopis "Hrvatska misao". Ovaj časopis, prvenstveno političkog značenja, izlazio je pod njegovom uređivačkom palicom do početka 1970. Objavljena 44 sveska obuhvaćaju ukupno oko 2.500 stranica. Treći dio svoje knjige "Hrvati u Argentini i njihov doprinos hrvatskoj kulturi" izdane 1991. u Buenos Airesu u vlastitoj nakladi, koja sadrži pregled hrvatskog tiska obavljenog u Argentini od 1946. do 1990., čijim podacima smo se služili i u ovom prikazu, Marko Sinovčić posvećuje isključivo časopisu "Hrvatska misao".

Studia Croatica

Krajem pedesetih godina, skupina hrvatskih političkih emigranata u Buenos Airesu osjetila je potrebu suprotstaviti se brojnim srpsko-komunističkim dezinformacijama u domovinskim i napose inozemnim medijima i preko glasila na jednom svjetskom jeziku promicati autentičnu sliku o hrvatskom narodu, njegovoj povijesti, kulturi i legitimnim težnjama za vlastitom nezavisnom državom.

Na inicijativu Ive Rojnice osnovana je revija na španjolskom jeziku pod imenom "Studia Croatica". Ujedno je odlučeno da se osnuje i "Instituto Croata – Latinoamericano de Cultura" (Hrvatski latinoamerički kulturni institut) kao pokrovitelj revije.

Urednički odbor časopisa činili su (abecednim redom) dr. Anđelko Belić, dr. Milan Blažeković, Ivo

Bogdan, dr. Ivo Hiihn, Branko Kadić, dr. Božidar i Radovan Latković, dr. Mate Luketa, dr. Franjo Nevistić, prof. Vinko Nikolić i Ivo Rojnica. Naknadno se priključuju uredništvu prof. Danijel Crljen, dr. Pero Vukota, Milan Rakovac i Ljeposlav Perinić. Za glavnog urednika izabran je Ivo Bogdan, a za prvog tajnika uredništva Branko Kadić.

Nakon nasilne smrti Ive Bogdana koju su skrivili agenti OZNE 1971., glavno uredništvo i predsjedništvo Instituta preuzeo je dr. Franjo Nevistić i obnašao obje dužnosti do svoje prerane smrti 1984. Iste godine izabran je za glavnog urednika revije i predsjednika Latinoameričkog instituta dr. Radovan Latković, a za tajnika uredništva Ljeposlav Perinić. Dr. Latković vršio je obje dužnosti do kraja 1994. kad je dao ostavku. Za novog urednika izabran je Jozo Vrljičak, a za predsjednika Instituta dr. Ante Žuvela.

Od posebnog značenja bilo je izdanje cijelog godišta 1963. na 390 stranica, pod naslovom "La tragedia de Bleiburg", s opsežnim povijesno-političkim analizama događaja koji su prethodili ovoj tragediji i dokumentima zločina počinjenih u Bleiburgu i na "marševima smrti".

Potrebno je istaći da je to bila prva dokumentarna knjiga o kolektivnom pokolju Hrvata u komunističkoj Jugoslaviji 1945. na jednom stranom jeziku, španjolskom, sa sažetcima na španjolskom, njemačkom, francuskom, engleskom i hrvatskom. Zanimljivo je spomenuti da je naslov ove knjige "La tragedia de Bleiburg" (Bleiburška tragedija) prihvaćen naknadno u hrvatskoj publicistici kao opći naziv tih tragičnih događaja u svibnju 1945.

Drugo važno izdanje predstavljaju četiri broja SC godine 1965., objavljena kao knjiga na 344 stranice pod naslovom "Bosnia y Herzegovina – Aportes al esclarecimiento de la primera guerra mundial" (Bosna i Herzegovina – Prilozi za objašnjenje uzroka Prvog svjetskog rata), povodom pedesete godišnjice atentata u Sarajevu na austrijskog prijestolonasljednika Franju Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju. Knjiga obuhvaća tri velike studije: "Pitanje Bosne i Prvi svjetski rat" Ive Bogdana; "Bosna i Hercegovina – hrvatske pokrajine" o. Dominika Mandića (s opsežnim sažetkom na engleskom) i "Politička povijest Bosne" Pere Vukote, uz radove Franje Nevistića, Milana Blažekovića i jednog suradnika iz Hrvatske pod pseudonimom (J. G. Fratija).

Kao posebno izdanje SC je izdala 1977. knjigu "Croacia y su destino" (Hrvatska i njezin udes), prikaz povijesti, kulture, ekonomije i geopolitičkog smještaja Hrvatske, na 285 stranica s mnogo ilustracija i indeksom imena.

Godine 1995. "Studia Croatica" je izdala "Estatuto de Poljica" (Poljički statut). Ovaj važni hrvatski pravno-povijesni dokument preveo je dr. Božidar Latković, s uvodnim tumačenjem postanka i značenja Poljičkog statuta.

Studiu Croaticu primali su, u razdoblju od 33 godine, 164 ustanove u 34 države: Njemačka, Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bolivija, Brazil, Bugarska, Kanada, Kolumbija, Costa Rica, Hrvatska, Čile, Ekvador, Španjolska, SAD, Francuska, Gvatemala, Honduras, Mađarska, Engleska, Izrael, Italija, Japan, Meksiko, Peru, Portugal, Puerto Rico, Rumunjska, Santo Domingo, Švedska,

Švicarska, Urugvaj, Venezuela i Rusija.

U prosincu 1966. ravnatelj SC, Joza Vrljicak, stručnjak za informatiku, postavio je SC na internet (<http://www.studiacroatica.com>).

U razdoblju od dolaska političke emigracije u Argentinu do 1990. objavljeno je u Argentini približno stotinu knjiga, prvenstveno na hrvatskom, ali također i na španjolskom i dvije na engleskom.

Od posebnog značenja su izdanja "Knjižnice Hrvatske Revije" (KHR), koju je Vinko Nikolić pokrenuo kao samostalno nakladno poduzeće 1957. u Buenos Airesu. Do sada je u nakladi KHR objavljeno 66 knjiga, mnoge od tih izvanredne povijesno-političke vrijednosti. Iako je većina od tih knjiga objavljena u Europi, sveukupna izdanja HR i KHR mogu se uključiti u hrvatsko kulturno djelovanje u Argentini, obzirom na njihova pokretača i početno izdavanje u Buenos Airesu.

Spomenuta knjiga Marka Sinovčića donosi popis većine tih knjiga s oznakom izdavača, godine i broja stranica, kao i popis manjih tiskanih izdanja, "knjižica" i otisaka (separata) iz drugih publikacija. Mnoge od tih knjiga, obavljenih od strane raznih izdavača, od trajne su vrijednosti za hrvatsku političku povijest i kulturu.

Hrvatske žrtve

Jugoslavenskom poslanstvu u Buenos Airesu je smetao rad "Hrvatske domobranske mladeži", pa su 16. srpnja 1960. godine postavili bombu u Hrvatskom domu u ulici Salta u Buenos Airesu, koja je ubila trogodišnju djevojčicu Dinku Domaćinović i ranila 16 mladića i djevojaka.

Ugledni hrvatski intelektualac i novinar Ivo Bogdan ubijen je u Argentini od agenata OZNE godine 1971.

U Domovinskom ratu je nedaleko od otoka Lopuda kod Dubrovnika zarobljen 21. listopada 1994. hrvatski vojnik – dobrovoljac Branko Pilsel, rođen u Argentini, star 22 godine. Do danas je nepoznata njegova sudbina.

Hrvatska zajednica danas

Točnih podataka koliko je Hrvata i njihovih potomaka u Argentini nemamo, jer su po dolasku u Argentinu u službene statistike uvedeni po putovnicama. Do svršetka Prvog svjetskog rata bili su registrirani kao Austrougari, a iza toga kao Jugoslaveni. Računa se da je godine 1939. živjelo u Argentini oko 150.000 Hrvata i njihovih potomaka. Isto tako nemamo ni točnih podataka o ekonomskom i obrazovnom statusu Hrvata u Argentini. Zbog ekonomske krize u Argentini većina hrvatskih obitelji spada u srednju klasu. Djeca Hrvata koji su došli u Argentinu iza Drugog svjetskog rata su uglavnom završili srednje i visoko obrazovanje. Hrvatski nacionalni identitet je sačuvan u mnogobrojnim hrvatskim državotvornim obiteljima, hrvatskim župama, društvima i ustanovama, a gubi se u drugoj i trećoj generaciji, što je slučaj i u svim državama gdje žive hrvatski iseljenici. Iz Argentine se zadnjih godina uselilo u Republiku Hrvatsku tek mali broj hrvatskih obitelji i pojedinaca. Jedan broj Hrvata i Hrvatice putuje u Hrvatsku u posjet svojoj rodbini. Zbog teške ekonomske krize i niskih plaća i penzija u Argentini ogromna većina Hrvata i njihovih potomaka nisu u mogućnosti priuštiti si posjet ili povratak u Hrvatsku.

www.hic.hr

